

การประเมินหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559)
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา*
ASSESSMENT OF CURRICULUM ON MASTER OF ARTS
IN THE PROGRAM OF BUDDHISM AND PHILOSOPHY
(REVISED CURRICULUM 2016),
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY, LANNA CAMPUS

พระครูสมุทรโชติ จิระธมโม

Phrakhusamu Thanachot Ciradhammo

พระมหาวิเศษ ปณณาวชิโร

Phramaha Viset Panyavajiro

อุเทน ลาพิงค์

Uten Laping

ทรงศักดิ์ พรหมดี

Songsakdi Promdee

โผน นามณี

Phon Namanee

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

Mahamakut Buddhist University Lanna Campus, Thailand

E-mail: thachot@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผลกระทบของหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี โดยใช้รูปแบบการประเมิน ชิปปโมเดล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา มหาบัณฑิต ผู้ใช้บัณฑิต ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา รวมจำนวน 40 รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ ประเด็นสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบท ด้านวัตถุประสงค์

* Received 24 May 2021; Revised 18 June 2021; Accepted 22 June 2021



ของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตรและรายวิชา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีความสามารถในการพัฒนาและการวิจัย 2) ปัจจัยนำเข้า ด้านสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สภาพห้องเรียน จำนวนอาจารย์ สิ่งอำนวยความสะดวก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจารย์ให้คำปรึกษาที่เหมาะสม สภาพห้องเรียนมีสื่อ และวัสดุที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย 3) กระบวนการ ด้านการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การบริหารจัดการหลักสูตร กระบวนการทำวิทยานิพนธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การประเมินในรูปแบบของคณะทำงาน มีตัวบ่งชี้ชัดเจนของเกณฑ์คุณภาพที่พึงประสงค์ 4) ผลผลิต ด้านความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร ในการวิจัยการมีคุณธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด การมีความรู้ความเข้าใจ มีคุณธรรมในวิชาชีพ 5) ผลกระทบ ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้ เพื่อการปฏิบัติงาน การพัฒนาวิชาชีพ ความเป็นผู้นำ และสมรรถนะในด้านหลักสูตร โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ความสามารถในการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา ช่วยพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ: การประเมิน, หลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา, ชีปโมเดล, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

Abstract

The objectives of this research article were 1) to assess context, input, process, product and impact of Master of Arts Curriculum in the Program of Buddhism and Philosophy (revised curriculum 2016), Mahamakut Buddhist University; Lanna Campus. It was an integrative research method by using CIPP evaluation model. The sample used in the research consisted of 40 people including administrators, lecturers, students, post - graduates, graduate's employers of Mahamakut Buddhist University; Lanna Campus from purposive sampling. The research instruments included interviews, questionnaires and points of group discussion. The data were analyzed with percentage, mean, standard deviation and content analysis. The results of the research showed that: 1) in the context of curriculum, the objectives, the curriculum's structure and the subject were overall at a high level. The subject encouraged students to have abilities in development and research. 2) In the context of input, media used in learning management, classroom environment, amount of teachers and facility were overall at a high level. Teachers gave advice to adjust appropriate learning behaviors. As for classroom environment, there was variety of media



and materials that were conducive to learning. 3) The processes regarding learning management, measurement and evaluation of learning management, curriculum's management and process of writing thesis were overall at a high level. In assessment of working groups, there were clear indicators of the desirable quality criteria and there was effectiveness in learning management. 4) In the context of productivity, cognitive aspect, ability to develop curriculum, ability to research and morality were overall at the highest level including cognition and possession of virtue in the profession. 5) In the context of individual impact, the ability to apply for performance and professional development, leadership and competencies in the curriculum were overall at the highest level. Ability to apply Buddhist and philosophical concepts and theories helped develop the ability to perform tasks.

Keywords: Assessment, Master of Arts Curriculum, Program in Buddhism and Philosophy, CIPP Model, Mahamakut Buddhist University Lanna Campus

บทนำ

ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 7 สิงหาคม 2549 ประกอบด้วยมาตรฐาน 3 ด้าน ได้แก่ มาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิต มาตรฐานด้านการบริหารจัดการการอุดมศึกษา และมาตรฐานด้านการสร้างและพัฒนาสังคมฐานความรู้ และสังคมแห่งการเรียนรู้ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2), 2545) มาตรฐานย่อย ทั้ง 3 ด้านนี้อยู่ในมาตรฐานการศึกษาของชาติที่ประกอบด้วยมาตรฐานย่อย 3 มาตรฐานเช่นกัน คือ มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก มาตรฐานที่ 2 แนวการจัดการศึกษา มาตรฐานที่ 3 แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้/สังคมแห่งความรู้ แต่ละมาตรฐานย่อยของมาตรฐานการอุดมศึกษา จะมีความสอดคล้องและสัมพันธ์กับมาตรฐานย่อยของมาตรฐานการศึกษาของชาติ เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาบรรลุตามจุดมุ่งหมาย และหลักการของการจัดการศึกษาของชาติ (สำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2560) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ถือเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารจัดการศึกษาตามรัฐธรรมนูญ เหมือนเป็นกฎหมายปฏิรูป การศึกษา เนื่องจากสาระสำคัญในพระราชบัญญัตินี้ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการศึกษาใน ทุกมิติ ตลอดถึงด้านหลักสูตรการศึกษา เพราะว่าหลักสูตรมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา เนื่องจากหลักสูตรเป็นตัวกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหา สาระ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการ เรียนรู้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้มีมาตรฐาน มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ



เจตคติ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และมีประสิทธิภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4), 2562)

สถาบันอุดมศึกษามีภารกิจหลัก คือการผลิตบัณฑิต โดยเปิดสอนทั้งหลักสูตรระดับปริญญาบัณฑิต และบัณฑิตศึกษา ซึ่งระดับบัณฑิตศึกษาจะมุ่งเน้นการพัฒนานักวิชาการ และนักวิชาชีพที่มีความรู้ความสามารถระดับสูงในสาขาวิชาต่าง ๆ โดยกระบวนการวิจัย เพื่อให้สามารถบุกเบิกแสวงหาความรู้ใหม่ได้อย่างอิสระ รวมถึงความเป็นไปได้ในการสร้างความก้าวหน้าทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง สามารถบูรณาการกับศาสตร์ที่ตนเองมีความเชี่ยวชาญ และศาสตร์อื่น ๆ ที่มีคุณภาพทางวิชาการ วิชาชีพและจริยธรรม (อภิรักษ์ จิตรกร, 2560) หลักสูตรที่มีคุณภาพเมื่อนำไปใช้ต้องมีการประเมินอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับในการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรที่เป็นปัจจุบัน แต่ละหลักสูตรจะกำหนดปรัชญาและวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาของชาติ มีการประเมินหลักสูตรเพื่อพิจารณาว่าหลักสูตรที่ใช้เมื่อดำเนินการแล้วบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้หรือไม่ มีการวางแผนล่วงหน้าและความละเอียดรอบคอบในการประเมินผลหรือไม่ จากนั้นนำผลที่ได้มาพิจารณาว่ามีมาตรฐาน มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลหรือไม่เกี่ยวกับคุณภาพของหลักสูตร โดยใช้ผลการวัดในแง่มุมต่าง ๆ ของสิ่งที่จะประเมิน (มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ, 2560)

หลักสูตรมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับการจัดการศึกษา เพราะหลักสูตรเป็นสิ่งที่ทำให้จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากหลักสูตรเป็นแผนหรือแนวทางในการจัดการศึกษาให้บรรลุตามความมุ่งหมาย และยังเป็นแนวทางในการวางแผนงานวิชาการ เป็นเครื่องมือในการควบคุมมาตรฐานการศึกษา เป็นสิ่งที่กำหนดความมุ่งหมาย ขอบข่ายของเนื้อหา แนวทางสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อแหล่งการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนการสอน (นิธิดา อติภทรนันท์, 2560) ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาต้องมีการประเมินตนเองตามตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประกันคุณภาพภายในทุกปีการศึกษา ทั้งระดับหลักสูตร ระดับคณะ ระดับสถาบัน ตามลำดับ โดยสถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินและส่งผลการประเมินให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาทราบผ่านระบบฐานข้อมูลด้านการประกันคุณภาพ (CHE QA Online) ทั้งนี้ คณะกรรมการประเมินคุณภาพภายในระดับหลักสูตร 1 ชุด อาจประเมินได้มากกว่าหนึ่งหลักสูตรหากเป็นหลักสูตรในสาขาวิชาเดียวกัน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2560) การประเมินหลักสูตรเป็นส่วนที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ดังนั้น การประเมินหลักสูตรจึงเป็นกิจกรรมที่สำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2560) เพราะการประเมินหลักสูตร ทำให้เห็นคุณค่าและผลผลิตที่ได้รับจากการใช้หลักสูตรว่า สามารถจะนำไปปรับใช้ได้ดีเพียงใด (บุญสม สามสีสุข, 2562) โดยทางมหาวิทยาลัยได้ปลูกฝังให้นักศึกษามีคุณธรรม จริยธรรม ทั้งด้านความรู้ และสอนให้รู้จักรับผิดชอบ รู้หน้าที่ มีการช่วยเหลือในหมู่คณะ



สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้ ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายสูงสุดด้านการศึกษาและการผลิตบุคลากรให้เหมาะสม เป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงการเรียนการสอนและเพิ่มประสิทธิภาพของมหابัณฑิต

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้จัดการศึกษาหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา โดยเปิดการเรียนการสอนมาตั้งแต่ พ.ศ. 2554 ปัจจุบันใช้หลักสูตร 2559 มีปรัชญาของหลักสูตรว่า “พัฒนามนุษย์ตามแนวพุทธปรัชญา ศึกษา ค้นคว้า วิจัย ให้บริการความรู้คู่สังคม โดยมุ่งส่งเสริมผลิตมหาบัณฑิตทางด้านพุทธศาสนา และปรัชญา ให้มีความรู้ คุณธรรม จริยธรรม ทฤษฎีและปฏิบัติ มีความรับผิดชอบต่องาน สังคม และการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความสุข” (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2561) นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตและการทำงานได้เป็นอย่างดี ในการบริหารหลักสูตรในวงรอบที่กำหนดนั้นมีข้อดี ข้อควรพัฒนาอย่างไร จำเป็นอย่างยิ่งต้องมีการประเมินหลักสูตรดังกล่าว เพื่อพิจารณาให้เหมาะสมสอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการประเมินหลักสูตร เพื่อตอบสนองต่อความจำเป็นและความต้องการของสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผลกระทบของหลักสูตร ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model ประชากรที่ศึกษาเป็นผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา มหาบัณฑิต และผู้ใช้บัณฑิต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอน จำนวน 5 รูป/คน นักศึกษาปัจจุบัน จำนวน 15 รูป/คน มหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา จำนวน 15 รูป/คน และผู้ใช้บัณฑิต ได้แก่ เจ้าอาวาส (กรณีมหาบัณฑิตเป็นพระภิกษุ) หรือผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานของมหาบัณฑิต จำนวน 5 รูป/คน ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา รวมจำนวน 40 รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และประเด็นการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ขอบเขตเป็นการประเมินด้านบริบท (Context Evaluation) มีการประเมินเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ โครงสร้างของหลักสูตรและรายวิชา



เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำแนกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 4 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 สำหรับผู้บริหาร อาจารย์ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2559)

ชุดที่ 2 สำหรับมหาบัณฑิต ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559)

ชุดที่ 3 สำหรับนักศึกษา ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2559)

ชุดที่ 4 สำหรับผู้ใช้บัณฑิต ได้แก่ ประเด็นสนทนากลุ่ม เกี่ยวกับหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2559)

การวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ คณะผู้วิจัยใช้เกณฑ์การประเมินตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert Five Rating Scales) และประเมินหลักสูตรมีค่าตั้งแต่ระดับมากที่สุด ถึง น้อยที่สุด ใช้เกณฑ์การให้คะแนนเป็น 5,4,3,2,1 ตามลำดับแล้วเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การประเมินค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ดังนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555)

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความคิดเห็นอยู่ในระดับ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความคิดเห็นอยู่ในระดับ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความคิดเห็นอยู่ในระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

คณะผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยมีขั้นตอนการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ ดังนี้

1. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา สำหรับนักศึกษา มหาบัณฑิต มีขั้นตอนในการพัฒนาและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาแนวคิดการประเมิน CIPPIEST Model ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) หลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) เอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบบสอบถาม เพื่อกำหนดโครงสร้างการประเมิน

ขั้นที่ 2 สร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมตามโครงสร้างการประเมิน



ขั้นที่ 3 นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน และด้านการประเมิน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Objective Congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา/จุดประสงค์ จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ยของคะแนนรายข้อ ซึ่งค่าเฉลี่ยที่ยอมรับได้ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

ขั้นที่ 4 นำแบบสอบถามไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษา สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญาที่กำลังศึกษา จำนวน 15 รูป/คน

ขั้นที่ 5 นำแบบสอบถาม มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

ขั้นที่ 6 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2. แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา สำหรับผู้บริหาร อาจารย์ มีขั้นตอนในการพัฒนาและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาแนวคิดการประเมิน CIPPIEST Model ของสตฟเฟิลบีม (Stufflebeam) หลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) เอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อกำหนดนิยามตัวแปรและพฤติกรรมบ่งชี้

ขั้นที่ 2 พฤติกรรมบ่งชี้ในนิยามตัวแปร มาสร้างเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์และใช้คำถามที่สอดคล้องและครอบคลุมทุกประเด็นที่ต้องการสัมภาษณ์

ขั้นที่ 3 นำประเด็นสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน และด้านการประเมิน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Objective Congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา/จุดประสงค์ จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ยของคะแนนรายข้อ ซึ่งค่าเฉลี่ยที่ยอมรับได้ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

ขั้นที่ 4 นำแบบสัมภาษณ์ไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วจัดทำเป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ และนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. ประเด็นสนทนากลุ่ม เกี่ยวกับหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา สำหรับผู้ใชบัณฑิต มีขั้นตอนในการพัฒนาและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาแนวคิดการประเมิน CIPPIEST Model ของสตฟเฟิลบีม (Stufflebeam) หลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตร



ปรับปรุง พ.ศ. 2559) เอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการสนทนากลุ่ม เพื่อกำหนดโครงสร้างของเครื่องมือและขอบข่ายของเนื้อหา

ขั้นที่ 2 กำหนดประเด็นการสนทนากลุ่มตามขอบข่ายของเนื้อหา

ขั้นที่ 3 นำประเด็นสนทนากลุ่มที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน และด้านการประเมินตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Objective Congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา/จุดประสงค์ จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ยของคะแนนรายข้อ ซึ่งค่าเฉลี่ยที่ยอมรับได้ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

ขั้นที่ 4 นำประเด็นสนทนากลุ่มไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วจัดทำเป็นประเด็นสนทนากลุ่มฉบับสมบูรณ์ และนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. คณะผู้วิจัยติดต่อขอความร่วมมือจากผู้บริหาร อาจารย์ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา เพื่อขออนุญาตหมายกำหนดเวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์

2. คณะผู้วิจัยติดต่อขอความร่วมมือจากมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ที่สำเร็จการศึกษา นักศึกษาหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา และหัวหน้างานในหน่วยงานต้นสังกัดของมหาบัณฑิต เพื่อขออนุญาตกำหนดวันและเวลาหรือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม

2. คณะผู้วิจัยติดต่อขอความร่วมมือจากผู้ใช้บัณฑิต ที่เป็นผู้บริหารงานของมหาบัณฑิต ในขณะที่มหาบัณฑิตปฏิบัติงาน เพื่อขออนุญาตกำหนดวันและเวลาการประชุมกลุ่มสนทนา (Focus Group)

3. จากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)



กรอบแนวคิดในการวิจัย



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. บริบทหลักสูตร ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตรและรายวิชา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด ดังนี้ รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีพัฒนาทางเชาว์อารมณ์ (EQ) รองลงมา รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีความสามารถในด้านพุทธศาสนาและปรัชญา รายวิชาช่วยให้ผู้เรียนตระหนักในความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับสากล รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง และรายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษา มีทักษะกระบวนการในด้านพุทธศาสนาและปรัชญา วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความเหมาะสม และโครงสร้างหลักสูตรมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร รายวิชา มีความเหมาะสมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายวิชาบังคับ รายวิชาเลือก วิทยานิพนธ์ มหาบัณฑิตเห็นว่ามีเหมาะสมในระดับมากที่สุด

ส่วนรายวิชาระเบียบวิธีวิจัย เห็นว่ารายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีความสามารถในการพัฒนาและการวิจัยทางพุทธศาสนาและปรัชญา มีทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง มีพัฒนาทางเชาว์อารมณ์ (EQ) ทำให้ผู้เรียนตระหนักในความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมทั้งระดับท้องถิ่นและระดับสากล ควรเพิ่มเวลาเรียนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการทำวิทยานิพนธ์ เทคนิคและรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การใช้สื่อและเทคโนโลยี นวัตกรรมการเรียนการสอน และเปิดวิชาเลือกเพิ่มขึ้นเกี่ยวกับพุทธศาสนาและปรัชญา การจัดโครงสร้างของหลักสูตร



โครงสร้างรายวิชามีความเหมาะสม และให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

2. ปัจจัยนำเข้า พบว่าด้านสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สภาพห้องเรียน จำนวนอาจารย์ สิ่งอำนวยความสะดวก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ข้อ ระดับมาก จำนวน 4 ข้อ ระดับปานกลาง จำนวน 3 ข้อ และระดับน้อย จำนวน 1 ข้อ เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดดังนี้ อาจารย์ให้คำแนะนำปรึกษา ในการปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม รองลงมา สภาพห้องเรียน มีสื่อและวัสดุ ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการศึกษาดูงาน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านวิชาการ ความสะดวกในการเลือกใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อนำมาประกอบการเรียนรู้ในห้องเรียน มีการจัดการด้านเวลาในชั่วโมงเรียน โดยมุ่งเน้นไม่ให้เกิดความสูญเปล่าของเวลาในการเรียนรู้ ในช่วงระยะเวลาการศึกษา ได้มีการแสวงหาความรู้ ในการพัฒนาตนเอง มีบุคลากรภายนอก (ผู้ทรงคุณวุฒิ) เข้ามาร่วมในระบบการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความรู้และกระบวนการคิด มีแหล่งสืบค้นแสวงหาความรู้ ที่ตอบสนองต่อการสืบค้นหาความรู้ มีทรัพยากรการเรียนรู้ ที่เอื้อและสนับสนุนผู้เรียนซึ่งตรงกับความต้องการ ในการพัฒนาการเรียนรู้ และมีหน่วยงานองค์กรจากภายนอกให้การสนับสนุนด้านเครื่องมือ เทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ควรเพิ่มจำนวนอาจารย์ผู้สอนประจำสาขาให้เพียงพอ ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน ส่วนใหญ่เห็นว่ายังไม่สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา ทั้งนี้อุปกรณ์การเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ทันสมัย

3. กระบวนการ พบการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ การบริหารจัดการหลักสูตร กระบวนการทำวิทยานิพนธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 7 ข้อ และระดับมาก จำนวน 3 ข้อ เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดดังนี้ นักศึกษาได้ร่วมวางแผนและจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ รองลงมา ประเด็นการเรียนรู้ที่น่าสนใจและครอบคลุมสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มีบรรยากาศเรียนรู้แบบร่วมมือกัน มีการปฏิบัติการวิจัยทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา ที่เน้น การนำทรัพยากรท้องถิ่นมาประเมินหลักสูตร นักศึกษามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการออกแบบ การจัดการเรียนรู้ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มีการจัดคณะทำงาน (การจัดการเรียนรู้) ที่ดีเพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ในประเด็นที่สำคัญ ทั้งเป็นรายกลุ่มและรายบุคคล นักศึกษาได้รับการกระตุ้นให้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน (Interactive Communication) นักศึกษาได้รับการตอบสนองจากอาจารย์ เมื่อต้องการได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษ นักศึกษา ได้รับการกระตุ้นให้กล้าซักถามเพื่อพัฒนาความรู้ ควรมีการนำบุคคลที่เป็นต้นแบบในครั้งพุทธกาล หรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาแทรกเสริม

ส่วนด้านกระบวนการเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 2 ข้อ ระดับมาก จำนวน 3 ข้อ เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดดังนี้ การประเมินในรูปแบบของคณะทำงาน



(ผู้บริหาร อาจารย์และนักศึกษา) รองลงมา มีตัวบ่งชี้ชัดเจนของเกณฑ์คุณภาพที่พึงประสงค์ มีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ การประเมินกระบวนการเรียนรู้มีใช้พิจารณาเฉพาะผลงานเท่านั้น นักศึกษาได้ร่วมประเมินพัฒนาการในการเรียนรู้ ปรับแผนการจัดการเรียนรู้ และมีการประเมินความก้าวหน้าของนักศึกษาที่บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นปรนัย ตรวจสอบได้ ควรมีการเรียนภาคทฤษฎี โดยเน้นการเพิ่มพูนทักษะทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา

4. ผลผลิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 2 ข้อ และระดับมาก จำนวน 2 ข้อ เรียงตามลำดับ จากค่าเฉลี่ยสูงสุดดังนี้ การมีความรู้ความเข้าใจ เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนาและปรัชญา รองลงมา มีคุณธรรมในวิชาชีพ สามารถปฏิบัติงานรับราชการครู สอนจริยธรรม อาจารย์ในมหาวิทยาลัย เป็นต้น ส่วนความสามารถศึกษาค้นคว้าวิจัยด้านพุทธศาสนาและปรัชญา พบว่า มีความคิดเห็นในระดับมาก

5. ผลกระทบ พบการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด ดังนี้ ความสามารถในการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา รองลงมาประสบการณ์การทำวิทยานิพนธ์ ช่วยพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงาน ความรู้ ความสามารถด้านพุทธศาสนาและปรัชญา นักศึกษาสามารถนำองค์ความรู้ในระหว่างเรียนไปปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง ควรมีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ

ผลกระทบเกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียน (มหาบัณฑิต) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 3 ข้อ ระดับมาก จำนวน 2 ข้อ และระดับปานกลาง จำนวน 1 ข้อ เรียงตามลำดับ จากค่าเฉลี่ยสูงสุดดังนี้ มีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่ม (Collaboration and Interpersonal Skills) รองลงมา นำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิชาชีพของตนเอง มีภาวะความเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ มีความสามารถในการวางแผน การจัดการ มีการพัฒนาทักษะการสื่อสาร (Effective Communication) เป็นผู้นำการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

บริบทหลักสูตร มีความเหมาะสม และโครงสร้างหลักสูตรมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ส่วนรายวิชาต่างๆ มีความเหมาะสมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเห็นว่าควรมีการปรับปรุงรายวิชาพื้นฐาน รายวิชาเอก ควรเพิ่มเวลาเรียนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการทำวิทยานิพนธ์ เทคนิคและรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การใช้สื่อและเทคโนโลยี นวัตกรรมการเรียนการสอน และเปิดวิชาเลือกเพิ่มขึ้นเกี่ยวกับพุทธศาสนาและ



ปรัชญา การจัดโครงสร้างของหลักสูตร สามารถบูรณาการและสร้างองค์ความรู้ทาง สารสนเทศศาสตร์ เทคโนโลยีการศึกษา วิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ (ไชยยศ ไพบยศิริธรรม และสมาธิ นิธิวิเศษ, 2561) และโครงสร้างของหลักสูตรมีหมวดวิชา ต่างๆ ที่เหมาะสมทั้งด้านหมวดวิชา รายวิชา และหน่วยกิต เนื้อหาของหลักสูตรสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร มีความทันสมัย สามารถนำไปใช้ในการทำงาน การศึกษาต่อและ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการพัฒนาความรู้ ความคิดและทักษะ (ธานินทร์ สุธีประเสริฐ และคณะ, 2561)

เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 แต่ทั้งนี้ควรมีจุดมุ่งหมาย ให้ผู้เรียนยังคงต้องมีความรู้ความเข้าใจ และทักษะเกี่ยวกับพุทธศาสนาและปรัชญา อีกทั้ง ยังสอดคล้องกับผลการประเมินด้านความเหมาะสมของเนื้อหาวิชา ควรมีการปรับปรุง ในบางรายวิชา ซึ่งควรเน้นการฝึกปฏิบัติมากกว่าการเรียนรู้ทฤษฎี ควรจะเน้นการฝึกปฏิบัติ การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการค้นคว้าวิจัยได้ ทั้งนี้ในส่วน ของรายวิชาที่มีความเหมาะสมมาก คือ รายวิชารายวิชาระเบียบวิธีวิจัย เนื่องจากได้ฝึกปฏิบัติ ในการทำวิจัยซึ่งสามารถนำไปสู่การทำวิทยานิพนธ์ได้ หลักสูตรมีความชัดเจน มีคุณภาพ ตรงตามความต้องการของสังคมสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน สอดคล้องกับทิศทางการ พัฒนาประเทศในอนาคต ความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสามารถนำไป ปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน (กิงกาญจน์ บุณณสินวัฒนกุล, 2560)

ปัจจัยนำเข้า สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย มีอาจารย์ให้คำแนะนำปรึกษา ในการปรับปรุงพฤติกรรม การเรียนรู้ที่เหมาะสม มีแหล่งสืบค้นแสวงหาความรู้ที่ตอบสนองต่อการสืบค้นหาความรู้ มีทรัพยากรการเรียนรู้ที่เอื้อและสนับสนุนผู้เรียน ตรงกับความต้องการในการพัฒนาการเรียนรู้ มีความสะดวกในการเลือกใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อนำมาประกอบการเรียนรู้ใน ห้องเรียน สภาพห้องเรียนมีสื่อและวัสดุที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ วิสูตร โพธิ์เงิน และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรศึกษา ศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่าคณะควรมีการจัดทำห้องสมุดเฉพาะทางของคณะ ในห้องเรียนระบบสัญญาณไร้สาย (WIFI) ไม่มีและไม่เสถียรใช้งานไม่ได้ ฐานข้อมูลวิชาการเทคโนโลยีสารสนเทศมีจำนวนมากแต่ ยังใช้ไม่คุ้มค่า หลักสูตรไม่มีคู่มือให้นักศึกษาและเห็นควรจัดทำคู่มือหลักสูตร ในส่วนของ วิทยาการภายนอกมาให้ความรู้ยังมีจำนวนน้อย รายวิชาบางรายวิชาไม่เปิดให้นักศึกษา ลงทะเบียน และควรมีการจัดการศึกษาดูงานภายนอกในหน่วยงานที่มีการปฏิบัติที่ดี (วิสูตร โพธิ์เงิน และคณะ, 2560)

กระบวนการ การจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การเสริมสร้างความเข้มแข็ง ทางด้านวิชาการ มีความสะดวกในการเลือกใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อนำมาประกอบ



การเรียนรู้ในห้องเรียน มีการจัดการด้านเวลาในชั่วโมงเรียน โดยมุ่งเน้นไม่ให้เกิดความสูญเปล่าของช่วงเวลาในการเรียนรู้ ในช่วงระยะเวลาการศึกษา ได้มีการแสวงหาความรู้ในการพัฒนาตนเอง ขณะที่การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม กระบวนการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ควรมีการนำบุคคลที่เป็นต้นแบบในครั้งพุทธกาลหรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาแทรกเสริมให้นักศึกษาได้ศึกษาวิเคราะห์ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตที่ดี สอดคล้องกับ ชีฆณพงค์ ศรจันทร์ และคณะ ตามความคิดเห็นของอาจารย์ประจำหลักสูตร/ผู้สอน นักศึกษาและมหาบัณฑิต กระบวนการบริหารหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และควรปลูกฝังให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่จะพึ่งพาตนเอง หาข้อมูลจากแหล่งความรู้และช่วยเหลือกันและกัน ในกระบวนการเน้นการทำงานกลุ่ม จัดบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาแล้วมาเป็นพี่เลี้ยงช่วยเหลือรุ่นน้องในการทำวิจัย (ชีฆณพงค์ ศรจันทร์ และคณะ, 2562)

ผลผลิต ความคิดเห็นที่มีต่อพุทธศาสนาและปรัชญาด้านผลผลิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีความรู้ความเข้าใจ และเชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนาและปรัชญา รองลงมา มีคุณธรรมในวิชาชีพ สามารถปฏิบัติงานรับราชการครู สอนจริยธรรม อาจารย์มหาวิทยาลัย ค้นคว้าวิจัยพัฒนางานด้านพุทธศาสนาและปรัชญาได้ สามารถนำไปพัฒนาเป็นผลงานวิชาการ และสามารถแนะนำเพื่อนร่วมงานเพื่อพัฒนาผลงานวิชาการได้ เป็นไปในทิศทางที่ ชีฆณพงค์ ศรจันทร์ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินผลหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2556) ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านผลผลิต (Product) ตามความคิดเห็นของนักศึกษา/มหาบัณฑิตและผู้ใช้มหาบัณฑิต มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ชีฆณพงค์ ศรจันทร์ และคณะ, 2562) และผลจากการสัมภาษณ์มหาบัณฑิต มหาบัณฑิตมีความภาคภูมิใจที่ได้เข้ามาศึกษาและสำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษาแห่งนี้ ไฉไล สืบสาย กล่าวว่า มีความภาคภูมิใจในสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหา มกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เป็นหลักสูตรที่มีความสมบูรณ์ทางวิชาการ สามารถเป็นมหาบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีความมั่นใจในการปฏิบัติงาน คณาจารย์ทุกท่านให้ความรู้ ความเมตตา สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปพัฒนาดนและพัฒนางานในวิชาชีพ และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี (ไฉไล สืบสาย, 2563)

ผลกระทบ การนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด นักศึกษานำความรู้ที่ได้ในระหว่างเรียนไปปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง และมีความสามารถในการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา ไปพัฒนาผู้เรียน มีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่ม มีความสามารถในการวางแผนและการจัดการ มีภาวะความเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ มีการพัฒนาทักษะการสื่อสาร เป็นผู้นำการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี การจัดการเรียนการสอน มีคุณธรรมและจริยธรรมในวิชาชีพ



และมีความรับผิดชอบต่องาน สอดคล้องกับ มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2556) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ด้านผลกระทบ นักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ในองค์ประกอบด้านประโยชน์ที่ได้จากการศึกษา และมี 3 องค์ประกอบที่นักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือ การพัฒนาผู้เรียน สมรรถนะในด้านหลักสูตรการสอน การนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงาน (มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ, 2560) ขณะที่ ทวี วาจาสัตย์ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ผลการพัฒนาระบบคุณภาพการศึกษา มีองค์ประกอบ 1) ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ทรัพยากรการบริหารการศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้ปกครองนักเรียน องค์การชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ศิษย์เก่า พระภิกษุสงฆ์ ประชาชนชาวบ้าน นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา 2) กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา แบบ SPEAK PLACE Process ประกอบด้วย การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา การวางแผน การพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการศึกษา 3) ผลลัพธ์ ได้แก่ ผลสำเร็จของการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสูงขึ้นสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งผลให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข 4) ข้อมูลย้อนกลับ ได้แก่ การสะท้อนผลการพัฒนาแต่ละองค์ประกอบของระบบที่ยังบกพร่อง นำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ก่อนนำระบบไปใช้ในวงรอบต่อไป (ทวี วาจาสัตย์, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) บริบทหลักสูตร ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตรและรายวิชา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีพัฒนาทางเชาว์อารมณ์ (EQ) ช่วยให้ผู้เรียนตระหนักในความสำคัญทางวัฒนธรรม ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับสากล โครงสร้างหลักสูตรมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ 2) ปัจจัยนำเข้า ด้านสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สภาพห้องเรียน จำนวนอาจารย์ สิ่งอำนวยความสะดวก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจารย์ให้คำแนะนำปรึกษา ในการปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม สภาพห้องเรียนมีสื่อและวัสดุ ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านวิชาการ 3) กระบวนการพบว่า การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ การบริหารจัดการหลักสูตร กระบวนการทำวิทยานิพนธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก นักศึกษาได้ร่วมวางแผนและจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ มีบรรยากาศเรียนรู้แบบร่วมมือกัน เน้นการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาประเมินหลักสูตร 4) ผลผลิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจ เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนาและปรัชญา มีคุณธรรม จริยธรรมในวิชาชีพ 5) ผลกระทบ การนำ



ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีความสามารถในการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา สามารถนำองค์ความรู้ในระหว่างเรียนไปปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะ ข้อมูลที่ได้จากการประเมินหลักสูตร อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการศึกษา 1) ควรมีการปรับปรุงรายวิชาในหลักสูตร เนื่องจากมีบางรายวิชาที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกัน และรายละเอียดของเนื้อหา มีความทับซ้อนกันบ้าง ดังนั้น สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ควรปรับปรุงรายวิชาที่มีความสัมพันธ์ทับซ้อน เพื่อพัฒนาหลักสูตรด้านพุทธศาสนาและปรัชญา 2) ควรเพิ่มรายวิชาเลือก ดังนั้น สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญาควรมีรายวิชาเลือกให้หลากหลาย ครอบคลุมแนวคิด กระบวนทัศน์ทางการศึกษา แนวโน้มของพุทธศาสนาและปรัชญาในทศวรรษหน้า 3) महाบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการปฏิบัติงาน และทำวิจัย สามารถเป็นผู้นำทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญาได้ ดังนั้น ควรมีการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นการบูรณาการการสอนแบบการวิจัยเป็นฐาน (Research Based Learning) หรือจัดการเรียนการสอนโดยใช้งานวิจัยทางพุทธศาสนาและปรัชญา

เอกสารอ้างอิง

- กิงกาญจน์ บุรณสินวัฒนกุล. (2560). การประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (5 ปี) คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 16(1), 132-145.
- ไฉไล สืบสาย. (15 มีนาคม 2563). สร้างแรงบันดาลใจ. (พระครูสมุห์ธนโชติ จิระมโฆ, ผู้สัมภาษณ์)
- ชิษณพงศ์ ศรีจันทร์ และคณะ. (2562). การประเมินผลหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2556) ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. วารสารบัณฑิตศึกษา, 16(73), 88-97.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2560). การประเมินและปรับปรุงหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 10(2), 1234-1251.
- ไชยยศ ไผวิทยศิริธรรม และสมาธิ นิลวิเศษ. (2561). การประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสงเคราะห์ศาสตร์เพื่อการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 11(2), 1946-1957.
- ทวี วาจาสด์. (2561). การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร. วารสารมหาจุฬานาครทรรค์, 5(2), 394-410.



- ธานินทร์ สุธีประเสริฐ และคณะ. (2561). การประเมินหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2555) วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารการพยาบาลและการศึกษา, 11(1), 137-147.
- นิธิดา อติภทรนันท์. (2560). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตร การสอน และเทคโนโลยีการเรียนรู้ แขนงวิชาการสอนภาษาอังกฤษ หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2555 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 10(1), 709-720.
- บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2561). หลักสูตรศาสนศาสตรมหา บัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559). นครปฐม: โรงพิมพ์แห่งมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- บุญสม สามสีสุข. (2562). การประเมินการใช้หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 17(1), 159-178.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49-50 (1 พฤษภาคม 2562).
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2). (2545). มาตรฐาน การอุดมศึกษา. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 123 ตอนที่ 105 ง หน้า 5-6 (10 ตุลาคม 2549).
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2555). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตร และการนิเทศ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ. (2560). การประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2556) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 10(2), 1198-1216.
- วิสูตร โพธิ์เงิน และคณะ. (2560). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 10(3), 1189-1203.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2560). คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2557. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.



อภินิทัศน์ จิตรกร. (2560). การประเมินหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ศึกษา คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 10(3), 2270-228.